

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Příprava na vyučování Výchovy k občanství s cíli v oblastech OSV a VDO

<p>Název učební jednotky (téma)</p>	<p>Pravidla komunikace a slušného chování</p>
<p>Stručná anotace učební jednotky</p>	<p>Žáci společně vytvoří třídní pravidla, která chtějí dodržovat v rámci slušného chování a pro kvalitní fungování třídy jako celku.</p> <p>Pracují převážně ve skupinkách, kde jednotlivá pravidla třídí, projednají a písemně zaznamenají. Své návrhy pak prezentují celé třídě a po společné debatě výsledná pravidla, zpracovaná graficky, umístí na předem dohodnutém místě ve třídě.</p> <p>Konečným výstupem bude společný návrh třídních pravidel chování a komunikace sestavený z podkladů jednotlivých skupin. Zároveň se každý člen třídy pod tato společně vytvořená pravidla podepíše, čímž je i odsouhlasí.</p>
<p>Nutné předpoklady</p> <p>(Již osvojené znalosti a dovednosti žáků, které umožní, aby jednotka efektivně směřovala ke svým cílům).</p>	<p>—</p>
<p>Časový rozsah učební jednotky</p>	<p>90 minut (možno rozdělit na 2x 45 min)</p>

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Věk žáků (ročník)	6.–9. ročník						
Zařazená průřezová témata (včetně čtenářství)	OSV	MKV	MV	VMEGS	VDO	EV	Čtenářství
	Ano				Ano		
Vyučovací obor(y)	Výchova k občanství Třídnické hodiny						
Dlouhodobé cíle (Klíčové kompetence, části profilu absolventa, části výchovné a vzdělávací strategie školy)	<p>Část výchovně-vzdělávacích strategií školy v předmětu <i>Výchova k občanství</i>:</p> <p><i>Kompetence k učení:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Necháváme žáky analyzovat a vyhodnocovat situace. • Vytváříme pozitivní atmosféru, ve které žáci otevřeně diskutují o životních zkušenostech a situacích, v případě potřeby jsme jim oporou. <p><i>Kompetence k řešení problémů:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Učíme žáky vyjádřit svůj názor promyšleným souvislým projevem. <p><i>Kompetence komunikativní:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vedeme žáky k respektování pravidel rozhovoru. <p><i>Kompetence sociální a personální:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Učíme žáky vyjádřit vlastní názor při společných úkolech, učíme je vzájemně si naslouchat a také sdělit ostatním svůj názor, 						

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

	<p>který se nebojí argumentačně obhájit a případně přijmout názor druhého.</p>
<p>Cíle jednotlivých průřezových témat a čtenářství, které chci v dané učební jednotce naplnit</p>	<p>OSV</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žák vysvětlí souvislost mezi pravidly a cíli, díky kterým existují. • Žák pojmenuje smysl pravidel v životě. • Žák formuluje pravidla, kterými se chce ve třídě řídit. • Žák zhodnotí smysl pravidel ve třídě. <p>VDO</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žák na předložených příkladech z každodenního života doloží a zdůvodní, zda se v konkrétní situaci jedná o využitou, nevyužitou či zneužitou příležitost ke svobodnému jednání. Na těchto příkladech objasní vztah mezi odpovědností a svobodou, vztah mezi povinností a právem, pasivitou a aktivitou.
<p>Cíle učební jednotky</p>	<p>Výchova k občanství</p> <p>RVP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žák uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích, případné neshody či konflikty s druhými lidmi řeší nenásilným způsobem. • Žák posoudí a na příkladech doloží přínos spolupráce lidí při řešení konkrétních úkolů a dosahování některých cílů v rodině, ve škole, v obci.
<p>Hodnocení</p> <p>(Z čeho učitel i žáci poznají, že bylo dosaženo cílů a jak to učitel i žáci budou hodnotit)</p>	<p>Konečným výstupem bude společný návrh třídních pravidel slušného chování a komunikace sestavený z podkladů jednotlivých skupin. Zároveň se každý člen třídy pod tato společně vytvořená pravidla podepíše, čímž je odsouhlasí.</p> <p>Dále žáci vytvoří tzv. piktogramy třídních pravidel, které by měly splňovat tato kritéria pro hodnocení: srozumitelnost, praktická využitelnost.</p>

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Popis učební jednotky

1. Úvodní naladění

Učitel položí třídě otázku k hromadnému prodiskutování – „Co se Vám vybaví, když slyšíte slovo pravidla?“. Učitel vyvolává žáky, kteří své odpovědi chodí stručně zaznamenávat na tabuli.

2. Volné psaní

Poté následuje metoda volného psaní (Příloha A). Každý žák zaznamená písemně vše, co ho napadne na zapsanou otázku na tabuli – *Jaký smysl má to, že v životě existují nějaká pravidla?* Např. Pravidla silničního provozu, pravidla prodeje potravinářského zboží, pravidla pro držení zbraní atd.

3. Práce ve skupině

Následně jsou žáci rozděleni do skupin (3–5 členů). Úkolem každé skupiny je dát dohromady návrhy dvou věcí, které chtějí, aby se ve třídě děly a dvou věcí, které chtějí, a by se ve třídě neděly.

Zde je možné použít příklad:

- *Chceme, abychom se v naší třídě cítili dobře.*
- *Nechceme, aby nám spolužáci brali věci bez dovolení.*

4. Prezentace práce ve skupině

Jednotlivé skupiny jsou vyzvány ke krátké prezentaci toho, co daly dohromady. Prezentaci je vhodné organizovat tak, aby probíhala ve čtyřech kolech. V každém kole postupně každá skupina odprezentuje jednu z vymyšlených věcí. Předejde se tak tomu, že poslední skupina nemá co sdělit, protože vše již sdělily skupiny předcházející. Prezentované zapisuje učitel stručně na tabuli. Skupiny jsou vyzvány k tomu, aby nesdělovaly věci, které už na tabuli jsou.

5. Výběr a hlasování

Následuje konkrétní výběr toho, co chceme nebo nechceme ve třídě zažívat. Každý žák má dva hlasy, které může udělit libovolným věcem zaznamenaným na tabuli. Hlasy může buďto

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

udělit oba jedné věci, nebo každý jedné. Učitel ukazuje na jednotlivé věci zaznamenané na tabuli a žáci zdvihají ruce, kterými dávají najevo udělení hlasu.

6. Vytváření pravidel

Ze zápisu věcí, které chceme/nechceme ve třídě prožívat, vybereme 3–5 věcí, které dostaly nejvíce hlasů. Tyto věci rozdělíme do původních skupin a necháme na ně žáky vymyslet pravidla.

Vysvětlíme, že pokud žáci chtějí, aby se ve třídě děly/neděly nějaké věci, je dobré tomu napomoci formulováním pravidel. Pravidla se vymýšlejí tak, že skupina vezme jednu věc, kterou dostala a přemýšlí o tom, jaké konkrétní chování by danou věc „vedlo v život“. Učitel prochází skupiny a pomáhá svými otázkami žákům s formulací jednotlivých pravidel. Každá skupina může vymyslet maximálně dvě pravidla pokrývající její věc.

Zde je vhodné při zadávání činnosti žákům použít příklad:

Vybraná věc:

- Chceme, abychom se v naší třídě cítili dobře.

Učitel se může zeptat:

- Jak se projeví to, že se ve třídě cítíte dobře?
- Co pro vás znamená cítit se dobře?
- Čím je možné zařídit, abyste se někde cítili dobře?

Cílem otázek je vést žáky k formulaci konkrétních doporučení toho, jak zajistit, že se ve třídě budou cítit dobře.

Výsledkem v našem případě může být:

- Budeme se oslovovat tak, jak je nám příjemné (křestním jménem nebo vyžádanou přezdívkou).
- Pokud nás někdo něčím naštvě, tak mu to řekneme do očí. Nebudeme reagovat tak, že mu hned začneme dělat naschvály.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- Pokud si budeme chtít od někoho něco půjčit, tak se ho vždycky zeptáme.

Při formulování pravidel je nutné nespokojit se s návrhy obecných pravidel typu: „Budeme se sobě chovat hezky“.

Pravděpodobnost, že takto obecné pravidlo nějak ovlivní chování žáků, je téměř nulová.

7. Tvorba piktogramů (30 min)

Dalším krokem je tvorba piktogramů ve skupinách. Každá skupina své pravidlo/pravidla ztvární pomocí symbolů, při jejichž grafickém vytváření je potřeba dodržet jednoduchost a výstižnost.

8. Prezentace piktogramů

Na závěr proběhne prezentace jednotlivých piktogramů. Každá skupinka předvede ostatním své piktogramy. Úkolem ostatních je uhádnout, o jaké pravidlo se jedná. Po odprezentování všech piktogramů žáci vyberou společně místo ve třídě, kde budou pravidla ve formě piktogramů viset neustále na očích.

9. Domluva o dodržování pravidel

Pokud chceme podpořit fungování pravidel ve třídě, můžeme se o to pokusit zavedením jejich správcovství. Poté, co dáme základní pravidla se žáky dohromady, se zeptáme, jak bychom mohli společně podpořit jejich fungování. Při položení této otázky ve třídách většinou zazní: „Dohodnout si tresty za jejich nefungování“.

Znalost sankcí za porušení základních pravidel může skutečně jejich fungování pomoci. Žákům můžeme slíbit, že pokud si to budou přát, můžeme společně na příští hodinu nějaké sankce vymyslet. V tuto chvíli jim nabídneme jinou možnost. Tou je stát se správcem některého z pravidel. To v praxi vypadá tak, že dáme žákům vybrat, o které pravidlo chtějí pečovat. Pečovat o pravidlo znamená, sám se ho snažit dodržovat a ve chvíli, kdy ho někdo poruší, na to reagovat například upozorněním „Vašku, porušil jsi pravidlo „Oslovujeme se křestní jménem nebo vyžádanou přezdívkou“. Jednotliví správci pravidel potom k vybranému pravidlu sepiší své jméno.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

	<p>10. Reflexe (10 min)</p> <p>V poslední fázi tohoto bloku pak společně formou závěrečné reflexe sdělí každá skupina, jak se jim společně pracovalo během skupinové činnosti a čeho by se vyvarovali při spolupráci příště, aby se jim pracovalo lépe.</p>
<p>Seznam příloh</p>	<p>Příloha A – Volné psaní</p>
<p>Autor lekce (realizátor učební jednotky), škola</p>	<p>Mgr. Markéta Ladová ZŠ, MŠ, ZUŠ Jesenice K Rybníku 800, 252 42 Jesenice</p>
<p>Závěrečná sebereflexe učitele (následuje po odučení učební jednotky)</p>	
<p>Co se mi osvědčilo během vyučování (co fungovalo, mělo úspěch, z čeho jsem měl/a radost).</p>	<p>Tento výukový blok je vhodné zařadit vždy na začátku školního roku, kdy žáci vstupují do nového ročníku. Je velmi důležité cílevědomě v nich nastartovat zodpovědnost pro dodržování nastavených třídních pravidel.</p> <p>Pro tvorbu třídních pravidel se velmi hodí tzv. <i>třídnické hodiny</i>, ale pozor na časovou dotaci, neboť na tuto aktivitu je potřeba vyhradit si alespoň dvě vyučovací hodiny.</p>

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

<p>S jakými problémy (obtížemi) jsem se během vyučování setkal/a.</p>	<p>Je potřeba se během školního roku důsledně k těmto pravidlům vracet a pracovat s nimi, aby žáci věděli, že je nevytvořili zbytečně, ale že slouží jako jejich nástroj k tomu, aby se jim ve třídě tzv. dobře žilo a fungovalo.</p>
<p>Co bych příště udělal/a jinak (jak bych upravil/a tuto přípravu).</p>	<p>—</p>

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Volné psaní – Popis metody

Učitel zadá žákům téma či nějakou otázku a vyzve je, aby po určitý stanovený čas na dané téma psali. Na tabuli napíše pravidla volného psaní:

1. Piš po celou stanovenou dobu vše, co tě k tématu napadá.
2. Piš souvislý text (ne jen jednotlivá hesla nebo body).
3. Nevracej se k napsanému.
4. Pokračuj v psaní, i když tě nic nenapadá. (Zapisuj i pomocné věty: „Jak bych teď mohl/a pokračovat?“ nebo „Teď mne nic nenapadá.“, „Jsem unavený.“, ale snaž se vrátit k tématu.
5. Nedbej na pravopis ani na stylistickou správnost.

Učitel vysvětlí žákům, že to, co napíší, nemusí dát nikomu přečíst. Pokud budou s textem dále pracovat, pravopisné i stylistické chyby si opraví. Těsně před vypršením vymezeného času na psaní učitel upozorní žáky, aby dopsali větu. Dále je vyzve k vytvoření dvojic a k přečtení svých volných psaní. Pokud někdo nebude chtít svůj text přečíst, má na to právo. Na závěr mohou své texty přečíst dva, tři dobrovolníci, případně někdo může doporučit práci svého spolužáka.

